

LT

LT

LT

EUROPOS BENDRIJŲ KOMISIJA

Briuselis, 14.9.2009
KOM(2009) 469 galutinis

**KOMISIJOS ATASKAITA TARYBAI, EUROPOS PARLAMENTUI, EUROPOS
EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ KOMITETUI IR REGIONŲ
KOMITETUI**

**apie Strateginio poveikio aplinkai vertinimo direktyvos (Direktyvos 2001/42/EB)
taikymą ir veiksmingumą**

**KOMISIJOS ATASKAITA TARYBAI, EUROPOS PARLAMENTUI, EUROPOS
EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ KOMITETUI IR REGIONŲ
KOMITETUI**

**apie Strateginio poveikio aplinkai vertinimo direktyvos (Direktyvos 2001/42/EB)
taikymą ir veiksmingumą**

1. ĮVADAS

Direktyva 2001/42/EB¹ dėl tam tikrų planų ir programų pasekmių aplinkai vertinimo (strateginio poveikio aplinkai vertinimo, toliau – SPAV direktyva) reikalaujama, kad prieš priimant tam tikrus viešuosius planus ir programas turi būti įvertinamas jų poveikis aplinkai.

Direktyvos 12 straipsnio 3 dalyje reikalaujama, kad Komisija iki 2006 m. liepos 21 d. Europos Parlamentui ir Tarybai pateiktų pirmą ataskaitą apie direktyvos taikymą ir veiksmingumą. Siekiant geriau integruoti aplinkos apsaugos reikalavimus kartu su tokia ataskaita turėtų būti pateikiami pakeitimų (jei jų reikia) pasiūlymai, ypač susiję su galimybe išplėsti direktyvos taikymą įtraukiant daugiau sričių arba sektorių ir kitas planų ir programų rūšis.

Kadangi daugelyje valstybių narių buvo vėluojama perkelti direktyvą į nacionalinę teisę ir jos taikymo patirtis buvo nedidelė, 2006 m. liepos 21 d. turėta per mažai informacijos, kad būtų galima parengti ataskaitą kaip planuota. (Be to, šioje pirmoje ataskaitoje turėjo būti atsižvelgta į naujų, 2004 m. ir 2007 m. prisijungusių valstybių narių patirtį).

Priede nurodyti rengiant šią ataskaitą naudoti pagrindiniai šaltiniai.

2. SPAV DIREKTYVOS PERKĖLIMAS Į NACIONALINĘ TEISĘ

Valstybės narės SPAV direktyvą į savo nacionalinę teisę turėjo perkelti iki 2004 m. liepos 21 d. Iki to termino direktyvą į nacionalinę teisę perkėlė tik devynios iš 25 valstybių narių.

2004 m. gruodžio mėn. pradėta 15 pažeidimų nagrinėjimo procedūrų dėl nepranešimo apie teisės aktus, kuriais SPAV direktyva perkeliama į nacionalinę teisę. O penkias valstybes nares Europos Teisingumo Teismas (ETT) pripažino kaltomis dėl direktyvos neperkėlimo į nacionalinę teisę. Šiuo metu daugiau tokių bylų ETT nenagrinėjama.

Iki 2009 m. visos valstybės narės perkėlė direktyvą į savo nacionalinę teisę. Siekdama patikrinti, ar direktyva į valstybių narių teisę perkelta tinkamai, Komisija

¹ OL L 197/30, 2001 7 21, p. 30. Sąvoka „strateginis“ direktyvoje nevartojama. Čia ji vartojama tik patogumo sumetimais.

atliko tyrimą. Tais atvejais, kai direktyva perkelta ne visa arba netinkamai, buvo pradėtos arba šiuo metu pradedamos pažeidimų nagrinėjimo procedūros.

3. PAGRINDINIAI SPAV PROCEDŪROS ELEMENTAI

3.1. Pagrindiniai principai

Planų ir programų, kuriems taikoma direktyva, poveikis aplinkai turi būti įvertintas juos rengiant ir prieš juos priimant. Vertinimo metu parengiama aplinkos apsaugos ataskaita, kurioje nurodomos tikėtinos reikšmingos pasekmės aplinkai ir priimtinos alternatyvos. Be to, konsultuojamasi su visuomene, aplinkos apsaugos institucijomis, o jei plano ar programos poveikis bus jaučiamas kitose valstybėse narėse, konsultuojamasi ir su jomis. Prieš priimant planą ar programą atsižvelgiama į aplinkos apsaugos ataskaitą ir konsultacijų rezultatus. Priėmus planą ar programą, apie tai informuojamos aplinkos apsaugos institucijos ir visuomenė, taip pat jiems leidžiama susipažinti su atitinkama informacija. Siekiant anksti nustatyti nenumatytas neigiamas pasekmes, turi būti vykdomas planų ir programų reikšmingų pasekmių aplinkai monitoringas.

Direktyva taikoma tokiems toliau išvardytiems valdžios institucijos² rengiamiems ir (arba) priimamiems ir pagal įstatymų bei kitų teisės aktų nuostatas reikalaujamiems planams ir programoms:

- (1) planams ir programoms, kurie rengiami tam tikruose sektoriuose³ ir kurie yra pagrindas leisti vystyti projektus, išvardytus PAV (Poveikio aplinkai vertinimo) direktyvoje⁴;
- (2) planams ir programoms, kuriuos reikia įvertinti pagal Buveinių direktyvą (92/43/EEB⁵);
- (3) planams ir programoms, kurie yra pagrindas leisti vystyti projektus (neapsiribojant išvardytaisiais PAV direktyvoje; žr. 1 punktą pirmiau) ir kurie per atranką⁶ nustatomi kaip galintys turėti reikšmingą poveikį aplinkai;
- (4) nedideliems planų ir programų pakeitimams ir nedidelėms vietovėms vietos mastu taikomiems planams ir programoms, jei per atranką nustatoma, kad jų poveikis aplinkai greičiausiai bus reikšmingas.

² ETT praktikoje sąvokai „institucija“ suteikta labai plati reikšmė. Ji apima valdžios institucijas, pusiau valstybines įstaigas arba privatizuotas komunalinių paslaugų įmones, įpareigotas teikti viešąsias paslaugas kontroliuojant valstybei ir todėl turinčias specialius įgaliojimus. Daugiau informacijos rasite Komisijos parengtų SPAV direktyvos įgyvendinimo gairių 3.12 ir 3.13 punktuose.

³ Žemės ir miškų ūkis, žuvininkystė, energetika, pramonė, transportas, atliekų tvarkymas, vandentvarka, telekomunikacijos, turizmas, miestų ir kaimų planavimas, žemės naudojimas.

⁴ Direktyva 85/337/EEB dėl tam tikrų valstybės ir privačių projektų poveikio aplinkai vertinimo, su pakeitimais (OL L 175, 1985 7 5, p. 40)..

⁵ Direktyva 92/43/EEB dėl natūralių buveinių ir laukinės faunos bei floros apsaugos (OL L 206, 1992 7 22, p. 7).

⁶ Kiekvienu konkrečiu atveju atliekant tyrimą arba patikslinant planų ir programų rūšis, arba taikant abu metodus.

- (5) Direktyva netaikoma nacionalinės gynybos, civilinių avarių, finansiniams ir biudžeto planams bei programoms.

3.2. Direktyvos taikymo srities nustatymas

Daugumai valstybių narių neiškilo sunkumų nustatant SPAV direktyvos taikymo sritį. Dauguma pranešė, kad jos taiko abu metodus – be to, kad yra sudarytas vertintinų planų ir programų sąrašas, jos kiekvienu konkrečiu atveju nustato, ar vertinimo reikia.

3.3. Aplinkos apsaugos ataskaitos apimties nustatymas (5 straipsnio 4 dalis)

Aplinkos apsaugos ataskaitoje pateiktinos informacijos apimtis ir išsamumas nustatoma konsultuojantis su aplinkos institucijomis. Dažnai šis procesas vadinamas apimties nustatymu (angl. *scoping*).

SPAV direktyvoje yra nedaug su aplinkos apsaugos ataskaitos apimtimi susijusių reikalavimų. Todėl valstybės narės taiko skirtingus ataskaitos apimties nustatymo ir konsultacijų su susijusiomis institucijomis metodus. Dažniausiai aplinkos apsaugos ataskaitos apimties nustatymo tvarka parengiama kiekvienu atskiru atveju, nes daugelis valstybių narių nėra sukūrusios tam skirtų metodų.

Be to, skirtingose valstybėse narėse sprendimą dėl aplinkos apsaugos ataskaitos apimties priima skirtingos institucijos. Dažnai tokį sprendimą priima planavimo institucija, pasikonsultavusi su aplinkos apsaugos institucija; kitais atvejais tai paliekama aplinkos apsaugos institucijai.

Keliose valstybėse narėse dėl apimties konsultuojamasi su visuomene, nors pagal direktyvą to nereikalaujama.

3.4. Aplinkos apsaugos ataskaita (5 straipsnis ir I priedas)

Aplinkos apsaugos ataskaitoje nustatomas, aprašomas ir įvertinamas plano ar programos galimas reikšmingas poveikis aplinkai ir priimtinos alternatyvos, atsižvelgiant į plano ar programos tikslus bei geografinę taikymo sritį.

Visuose nacionaliniuose direktyvos perkėlimo teisės aktuose nustatytas oficialus reikalavimas apibūdinti pradinę situaciją. Valstybės narės pranešė, kad sunkiausia joms buvo nustatyti tinkamą duomenų mastą ir vertinimo išsamumą.

Kiti sunkumai, jų teigimu, buvo kokybiškos informacijos stygius, tai, kad duomenų rinkimas užima labai daug laiko, kad nėra vienodų pradinės situacijos vertinimo masto ir turinio kriterijų ir kad nėra standartinio aplinkos apsaugos ir darnumo kriterijų sąrašo, pagal kurį būtų galima įvertinti planus ir programas.

3.5. Priimtinių alternatyvų nustatymas (5 straipsnio 1 dalis)

Alternatyvų aplinkos apsaugos ataskaitoje apsvaistymas ir nustatymas buvo vienas iš nedaugelio aspektų, dėl kurių kilo problemų valstybėse narėse. Kai kurios valstybės narės parengė išsamias nacionalines gaires, kaip konkrečiu atveju nustatyti ir atrinkti priimtinas alternatyvas. Vis dėlto dauguma valstybių narių nenurodė, kaip tai turėtų būti daroma.

Daugelio valstybių nacionaliniuose teisės aktuose nėra „priimtinos alternatyvos“ apibrėžties ir nenurodyta, kiek alternatyvų turi būti įvertinta; „priimtinos alternatyvos“ nustatomos atlikus vertinimą ir priimant sprendimą kiekvienu konkrečiu atveju. Visos valstybės narės pranešė, kad alternatyvą „nieko nedaryti“ į aplinkos apsaugos ataskaitą įtraukti privaloma.

3.6. Konsultacijos (su visuomene, su aplinkos apsaugos institucijomis) (6 straipsnis)

Kadangi SPAV direktyvoje nėra išsamiai nustatytos konsultacijų su visuomene tvarkos, taikomi kuo įvairiausi metodai: vieši skelbimai, skelbimas oficialiuosiuose leidiniuose arba spaudoje, vieši susitikimai, apklausa internetu ir klausimynai. Tik kelios valstybės narės nustatė konsultacijų su visuomene terminus. Daugelyje valstybių narių numatyti bent vieno mėnesio konsultacijų laikotarpiai, o kitos sprendžia konkrečiu atveju.

Apskritai patirtis rodo, kad konsultacijos su visuomene, ypač jei organizuojamos ankstyvame planavimo etape ir jei suvokiamos kaip procesas, prisideda prie visuomenės pritarimo planui ar programai didinimo, todėl galima anksti nustatyti ir išspręsti konfliktus.

3.7. Tarpvalstybinės konsultacijos (7 straipsnis)

Pranešta apie daug tarpvalstybinių konsultacijų ir atrodo, kad šalys liko jomis patenkintos, išskyrus tai, kad būta kalbos barjero.

Dokumentų vertimo išlaidos ir tai, kad dokumentai nėra sistemingai verčiami, yra didžiausi rūpesčiai, apie kuriuos pranešta. NVO pranešė, kad praktiškai konsultacijos ne visada vyksta ankstyvame etape, o kai planas ar programa jau gerokai išplėtoti.

3.8. Reikšmingų pasekmių aplinkai monitoringas

Direktyvos 10 straipsnyje nustatyta, kad turi būti vykdomas planų ir programų įgyvendinimo reikšmingų pasekmių aplinkai monitoringas siekiant ankstyvame etape nustatyti nenumatytas neigiamas pasekmes ir imtis tinkamų veiksmų, reikalingų susidariusiai padėčiai ištaisyti.

Labai mažai valstybių narių yra nustačiusios monitoringo metodus arba parengusios nacionalines gaires, kaip nustatyti monitoringo rodiklius. Dėl tinkamų nacionalinių gairių trūkumo gali kilti klausimas, ar tam tikros valstybės narės veiksmingai įgyvendino monitoringo nuostatą.

4. RYŠYS SU KITAIS ES TEISĖS AKTAIS IR POLITIKA

SPAV direktyva yra oficialiai ir akivaizdžiai susijusi su Buveinių direktyva ir PAV direktyva, tačiau esama ir ryšio su kitomis direktyvomis (Vandens, Nitratų, Atliekų, Triukšmo ir Oro kokybės⁷), kuriose reikalaujama nustatyti ir įvertinti sektorių,

⁷

Direktyva 2000/60/EB, nustatanti Bendrijos veiksmų vandens politikos srityje pagrindus (OL L 327, 2000 12 22, p. 1). Direktyva 91/676/EEB dėl vandenų apsaugos nuo taršos nitratais iš žemės ūkio šaltinių (OL L 375, 1991 12 31, p. 1). Direktyva 2006/12/EB dėl atliekų (OL L 114, 2006 4 27, p. 9).

kuriems taikoma SPAV direktyva, planus bei programas, be to, SPAV direktyva yra susijusi su SPAV protokolu⁸.

SPAV direktyvos 11 straipsnyje nustatyta, kad tais atvejais, kai poveikį aplinkai reikia įvertinti pagal SPAV direktyvos ir kitų Bendrijos teisės aktų nuostatas, valstybės narės gali taikyti suderintą ir bendrą procedūrą.

Tik kelios valstybės narės pranešė, kad yra nustačiusios gaires, kaip koordinuoti bendrą procedūrą, kad būtų laikomasi ir kitose direktyvose nustatytų vertinimo reikalavimų.

4.1. PAV direktyva

Abi direktyvos viena kitą labai papildo: SPAV direktyva skirta ankstyvajam etapui ir joje nurodomos geriausios ankstyvojo planavimo etapo pasirinktys, o PAV direktyva skirta vėlesniam projektų vykdymo etapui. Teoriškai šiedu procesai neturėtų dubliotis. Tačiau nustatyta, kad tam tikrose srityse taikant šias dvi direktyvas galimas dubliavimas⁹.

Visų pirma, ne visada aiškos ribos tarp to, kas vadinama planu, programa ar projektu, ir gali kilti abejonių, ar vertinimo „objektas“ atitinka abiejų direktyvų kriterijus, ar tik vienos iš jų. Todėl tam tikrų projektų kategorijų, išvardytų PAV direktyvos II priede ir susijusių su žemės naudojimo paskirties keitimu, apibrėžtys nėra aiškos ir gali kilti painiavos su SPAV direktyva.

Valstybės narės pasirinko skirtingus galimų dėl procedūrų dubliavimo kylančių trūkumų šalinimo būdus; pavyzdžiui, vienos konkrečiais atvejais nustato bendras procedūras, kitose kompetentingos institucijos neoficialiai koordinuoja savo veiksmus. Tačiau daugelis valstybių narių mano neturinčios pakankamai patirties, kad galėtų tinkamai nustatyti ir įvertinti besidubliuojančius aspektus.

Kadangi stinga SPAV direktyvos įgyvendinimo patirties, daugelis valstybių narių pabrėžė, kad reikia koordinuoti abiejose šiose direktyvose nustatytas procedūras. Tačiau ne visuomet yra tinkamų ir išbandytų mechanizmų ir priemonių. Tai būtų galima padaryti bendrai su valstybėmis narėmis parengus rekomendacinius dokumentus.

Būtų galima apsvarstyti galimybę *sujungti PAV ir SPAV direktyvas*, siekiant aiškiau išdėstyti jų tarpusavio ryšį ir sustiprinti viena kitos papildymo efektą bei padidinti veiksmingumą sukuriant holistinį poveikio aplinkai vertinimo procesą. Nors atrodytų, kad tai patraukli galimybė, labai nedaugelis valstybių narių rekomendavo

Direktyva 2002/49/EB dėl aplinkos triukšmo įvertinimo ir valdymo (OL L 189, 2002 7 18, p. 12).
Direktyva 2008/50/EB dėl aplinkos oro kokybės ir švaresnio oro Europoje (OL L 152, 2008 6 11, p. 1).
⁸ JT EEK konvencijos dėl poveikio aplinkai vertinimo tarpvalstybiniame kontekste Strateginio aplinkos vertinimo protokolai (Kijevas, 2003). Protokolas patvirtintas Sprendimu 2008/871/EB, OL L 308, 2008 11 19, p. 33.

⁹ - Kai dideli projektai sudaryti iš mažesnių projektų arba kai projektai reikšmingi ne tik vietos mastu. - Kai tenka keisti žemės naudojimo planus (todėl turi būti atliekamas SPAV) prieš projekto vykdytojų pateikiant prašymą dėl statybų leidimo ir prieš atliekant PAV. - Planai ir programos, kuriuose nustatyti įpareigojantys vėlesnio leidimo vykdyti projektus suteikimo kriterijai. - kai tarp SAV ir PAV yra hierarchinis ryšys (nustatytos pakopos).

abi direktyvas sujungti. Jos pabrėžė, kad kiekvienas iš šių procesų turėtų būti visiškai atskiras, nes direktyvos viena kitą papildo ir yra skirtos skirtingiems etapams bei procesams.

Atsižvelgiant į tai ir į nedidelę SPAV direktyvos taikymo patirtį, atrodo, kad šiuo metu nederėtų šių dviejų procesų sujungti. Siekiant geresnio pagal šias direktyvas vykdomos veiklos koordinavimo ir darnos, šiame etape geriau suderinti šių dviejų direktyvų nuostatas ir aiškiau apibrėžti PAV direktyvos problemines projektų kategorijas iš dalies pakeičiant pastarąją direktyvą arba, kaip minėta pirmiau, parengiant rekomendacinius dokumentus.

4.2. Buveinių direktyva ir Biologinės įvairovės veiksmų planas¹⁰

Valstybių narių manymu, dėl **Buveinių direktyvos**, visų pirma jos 6 straipsnio 3 dalies, kurioje nustatyta, kad tam tikrais atvejais reikia atlikti specialų vertinimą, ir SPAV direktyvos 11 straipsnio 2 dalies, kurioje nurodyta taikyti suderintą arba bendrą procedūrą, sąsajų nekyla rimtų problemų, apie kurias vertėtų pranešti. Iš tiesų valstybės narės pranešė, kad ėmėsi priemonių dubliavimuisi išvengti – daugiausiai taikydamos suderinimo metodą, kuri jos renkasi dažniau negu bendrą¹¹ metodą.

Tačiau reikėtų paminėti, kad NVO nuogastavo dėl šio klausimo.

Dėl **Biologinės įvairovės veiksmų plano** daugelis valstybių narių mano, kad SPAV direktyvos nuostatų pakanka ir jose atsižvelgiama į plano esmę.

2008 m. atlikus Biologinės įvairovės veiksmų plano įgyvendinimo laikotarpio vidurio ataskaitą¹² paaiškėjo, kad labai maža tikimybė, jog ES pasieks savo tikslą ir iki 2010 m. sustabdys biologinės įvairovės nykimą. Šioje ataskaitoje pabrėžiama, kad reikia toliau siekti užtikrinti, kad vykdant aplinkai galinčias pakenkti intervencijas, finansuojamas tiek valstybių narių, tiek Europos bendrijos (EB), reikia sistemingai atlikti SPAV ir PAV.

4.3. SPAV protokolas

Espoo konvencija dėl poveikio aplinkai vertinimo tarpvalstybiniame kontekste, prie kurios Europos bendrija yra prisijungusi, buvo papildyta SPAV protokolu. SPAV protokolas priimtas 2003 m. gegužės 21 d. Kijeve. Jį pasirašė 36 valstybės ir Europos bendrija. Kad protokolas įsigaliotų, jį turi ratifikuoti 16 pasirašiusių šalių (kol kas tai padarė 10).

SPAV protokole neapsiribojama *tarpvalstybiniu* planų ir programų poveikiu; jo nuostatos apima ir pasirašiusioje šalyje patiriamą jos planų bei programų poveikį. Kai protokolas įsigalios, jo šalys bus įpareigosos įvertinti tam tikrų planų ir programų poveikį aplinkai. Protokole yra ir su politika bei teisės aktais susijusių nuostatų, kurios į SPAV direktyvą neįtrauktos.

¹⁰ COM (2006) 216.

¹¹ SPAV derinimas su kitu (-ais) vertinimu (-ais) ir bendra procedūra, kai atliekamas vienas vertinimas, atitinkantis abiejų direktyvų reikalavimus.

¹² COM (2008) 864.

4.4. Klimato kaita

Daugelis valstybių narių kaip pagrindinę problemą nurodė išsigalėjusios poveikio nustatymo metodikos trūkumą. Atliekant SPAV, su klimato kaita susiję klausimai prireikus apsvarstomi konkrečiu atveju. Dažniausiai tai daroma, kai planas ar programa gali turėti reikšmingų pasekmių klimatui, pavyzdžiui, energetikos ar transporto srities planai ir programos. Vis dėlto stiprėja tendencija kituose planuose ir programose klimato kaitos aspektui skirti dar daugiau dėmesio.

Kai kurios valstybės narės rengia konkrečias metodikas, skirtas dėl tam tikrų planų ir programų išmetamų šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekiui išmatuoti; kitos nustato „neutralaus CO₂“ tikslą (t. y. įgyvendinus planą ar programą šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekis neturi padidėti) arba nustato, koks turi būti poveikis klimatui, t. y. kiek turėtų sumažėti išmetamas šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekis įgyvendinus planą ar programą.

Kadangi trūksta specialių klimato kaitos klausimams įvertinti skirtų gairių, jos turėtų būti toliau rengiamos.

5. 2007–2013 M. BENDRAI EB FINANSUOTOS PROGRAMOS¹³

Vadovaujantis SPAV direktyvos 3 straipsnio 9 dalimi, ši direktyva nebuvo taikoma 2000–2006 m. programavimo laikotarpio planams ir programoms. 2007–2013 m. programavimo laikotarpiui SPAV direktyvą buvo galima visiškai teisėtai taikyti pagal jos 2 straipsnio a punktą ir pagal Sanglaudos, Kaimo plėtros ir Žuvininkystės reglamentus, kuriuose yra konkrečios nuostatos dėl SPAV.

Iš tiesų, laikantis direktyvos reikalavimų, atliktas daugelio 2007–2013 m. priimtų veiksmų programų (VP) SPAV. Tai reiškia, kad nereikėjo atlikti tų veiksmų programų, kurios nėra pagrindas leisti vystyti projektus, t. y. daugiausia iš ESF finansuojamų programų, SPAV. Komisija tvirtino tik tas programas, kurios atitiko SPAV direktyvos reikalavimus.

Kalbant konkrečiai apie veiksmų programas pagal Sanglaudos politiką, taikant SPAV paaiškėjo, kad:

- SPAV procesas akivaizdžiai turėjo įtakos (nors sunku pasakyti kiek) programų turiniui, nes į aplinkos apsaugos reikalavimus turėjo būti atsižvelgta dar planavimo etape.
- Keliose valstybėse narėse visuomenė nedalyvavo taip aktyviai kaip galėjo. Iš tiesų, dėl trumpo programų priėmimo termino kelios planavimo institucijos SPAV įgyvendino per trumpą laikotarpį. Kita vertus, reikia pabrėžti, kad pagal Reglamento

¹³ Reglamentas (EB) Nr. 1083/2006, nustatantis bendrąsias nuostatas dėl Europos regioninės plėtros fondo, Europos socialinio fondo ir Sanglaudos fondo (OL L 210, 2006 7 31, p. 25). Reglamentas (EB) Nr. 1698/2005 dėl Europos žemės ūkio fondo kaimo plėtrai (EŽŪFKP) paramos kaimo plėtrai (OL L 277, 2005 10 21, p. 1); Reglamentas (EB) Nr. 2371/2002 dėl žuvų išteklių apsaugos ir tausojančio naudojimo pagal Bendrąją žuvininkystės politiką (OL L 358, 2002 12 31, p. 59).

Nr. 1083/2006 11 straipsnį (partnerystė) pilietinei visuomenei atstovaujančios institucijos turėtų dalyvauti programos rengimo etape.

- Priimant sprendimus aplinkos apsaugos institucijos dalyvavo, su jomis konsultuotasi, net jei tam tikrais atvejais buvo sunku atsižvelgti į visas jų rekomendacijas.

- Aplinkos apsaugos ataskaitų kokybė buvo nevienoda, kartais gana prasta.

Vertinant *kaimo plėtros programas*, pastebėti tokie dalykai apie SPAV:

- SPAV kokybė skirtingose valstybėse narėse labai skyrėsi.

- Dažniausiai viešosiose konsultacijose dalyvavo daug suinteresuotųjų šalių, nors tam tikrais atvejais visuomenei ir trūko galimybių pareikšti savo nuomonę, nes naudoti netinkami konsultacijų metodai.

Panašių faktų pastebėta vertinant iš *Europos žuvininkystės fondo* finansuojamas veiklos programas.

Apskritai, nors SPAV įtaka programų turiniui nėra labai aiški, labai svarbu pabrėžti, kad SPAV direktyvos, pirmą kartą taikytos Bendrijos bendrai finansuojamoms programoms, poveikis buvo teigiamas. Nors yra dar tobulintinų aspektų, įgyvendinus SPAV direktyvą, aplinkos apsaugos klausimai tapo svarbesnė programų dalis. O į aplinkos apsaugos institucijų nuomonę labiau atsižvelgiama visuose sprendimų priėmimo etapuose.

6. DIREKTYVOS VEIKSMINGUMAS

SPAV direktyvos veiksmingumas įvertintas pagal tai, kiek įtakos planų bei programų kūrimo procedūroms ir sprendimams turėjo faktas, kad reikia atsižvelgti į jų poveikį aplinkai, ir pagal tai, kiek planai bei programos pakeisti po to, kai buvo strategiškai įvertintas jų poveikis aplinkai.

6.1. SPAV poveikis planavimo procesui

Dauguma valstybių narių pabrėžė, kad dėl SPAV visa planavimo procedūra buvo geriau organizuojama ir turėjo aiškesnę struktūrą; jos laiko tai teigiamu elementu. Visų pirma dėl oficialaus reikalavimo konsultuotis su aplinkos apsaugos institucijomis ir visuomene planavimo procedūra tapo skaidresnė.

6.2. SPAV poveikis planų ir programų turiniui

Daugelis valstybių narių pranešė, kad atlikus SPAV dažnai buvo keičiamas planų bei programų turinys. Šiuo atžvilgiu valstybių narių patirtys yra įvairios. Apskritai dėl SPAV nebuvo keičiami pagrindiniai tikslai ar lėšų paskirstymas finansavimo tikslams; tačiau tam tikri finansavimo tikslai, sistemos ar kriterijai buvo keičiami. Vis dėlto tam tikrais atvejais, kai buvo rengiami svarbiausi nacionaliniai planai, nemažai SPAV išvadų turėjo didelės įtakos planų turiniui, pavyzdžiui, buvo pasirinktos alternatyvos arba atsižvelgta į svarbius atlikus SPAV gautus pasiūlymus.

Be to, dauguma valstybių narių pranešė, kad planų ir programų turinys laipsniškai kinta būtent todėl, kad jau ne kartą rengiant planą ar programą atliktas SPAV. Pavyzdžiui, jos paminėjo, kad anksčiau taikytų brangių poveikio mažinimo priemonių dabar gali nebereikti, nes į aplinkos apsaugos aspektą atsižvelgta ankstyvame plano ar programos rengimo etape.

6.3. SPAV naudos suvokimas

Valstybės narės nurodė daugybę SPAV privalumų, pavyzdžiui:

- Priimant sprendimus atsižvelgiama į poveikį aplinkai ir planai bei programos tampa ekologiškesnė.
- Procese pradeda dalyvauti atitinkamos viešosios institucijos, su jomis konsultuojamasi. Todėl vyksta ir stiprėja skirtingų institucijų (planavimo, aplinkos apsaugos ir sveikatos apsaugos) bendradarbiavimas.
- Kadangi priimant sprendimus visuomenė dalyvauja keliais lygmenimis, jie priimami skaidriau.
- SPAV padeda laikytis aplinkos apsaugos reikalavimų konkrečioje politikos srityje.

7. GALIMYBĖS PATOBULINTI DIREKTYVĄ

Ilgainiui būtų galima apsvarstyti galimybę šiek tiek pakeisti direktyvą, kad būtų atsižvelgta į SPAV protokolo įsigaliojimą, išplėsti SPAV direktyvos taikymo sritį (kad būtų geriau atsižvelgta į tam tikrus aspektus, tokius kaip klimato kaita, biologinė įvairovė ir įvairių rūšių rizika) ir sustiprinti direktyvos bei kitų aplinkos apsaugos teisės aktų sąsajas. Todėl būtų galima apsvarstyti tokias rekomendacijas:

- Įsigaliojus *SPAV protokolui* gali būti keičiama SPAV direktyva. Be to, galima būtų apsvarstyti ir daugiau SPAV direktyvos pakeitimų. Dalis tokių pakeitimų galėtų būti įtraukti į PAV direktyvos peržiūrą ir padaryti, pavyzdžiui, iš dalies keičiant jos priedus.
- SPAV protokolo aprėptis didesnė negu SPAV direktyvos, nes jame skatinama taikyti SPAV ir tam tikroms *politikos sritims ir teisės aktų pasiūlymams*. Kadangi SPAV direktyva netaikoma politikai, kuria grindžiami planai ir programos, būtina apsvarstyti galimybę ateityje politiką ir teisės aktus įtraukti į direktyvos taikymo sritį.
- Siekiant užtikrinti veiksmingą SPAV direktyvos įgyvendinimą, reikia *sukurti gebėjimus* valstybėse narėse. Todėl reikia labai skatinti gebėjimų kūrimą, visų pirma organizuojant tikslines SPAV ekspertų įdarbinimo bei mokymo kampanijas ir rengiant rekomendacinius dokumentus.
- Galiausiai kelios valstybės narės pabrėžė, kad joms reikia *daugiau gairių*, ypač kaip interpretuoti tam tikras pagrindines direktyvos sąvokas (atrankos kriterijai, alternatyvų nustatymas, derinimo mechanizmai ir (arba) bendros procedūros siekiant laikytis kitose direktyvose nustatytą vertinimo reikalavimų, konkrečių

gairių dėl PAV ir PAV sąsajų). Bendradarbiaudama su valstybėmis narėmis Komisija galėtų parengti ES gaires, kaip atsižvelgti į tai, jog į SPAV reikėtų geriau įtraukti klimato kaitos ir biologinės įvairovės aspektus.

8. IŠVADOS

Apskritai su SPAV direktyvos taikymu ir jos veiksmingumu susijusi situacija valstybėse narėse yra nevienalytė – skiriasi institucinis ir teisinis SPAV procedūros organizavimas, be to valstybės narės skirtingai supranta savo vaidmenį. Šios situacijos skirtumai lemia ir valstybių narių požiūrį į direktyvos naudą bei trūkumus ir į tai, kokiomis priemonėmis būtų galima pagerinti direktyvos įgyvendinimą ir padaryti ją veiksmingesnę.

Apskritai šioje pirmoje ataskaitoje daroma išvada, kad SPAV direktyva valstybėse narėse dar tik pradedama taikyti ir kad reikia sukaupti daugiau patirties prieš nusprendžiant, ar direktyvą reikėtų iš dalies keisti ir, jei taip, kaip tai turėtų būti daroma. Atrodo, kad valstybės narės teikia pirmenybę teisinių reikalavimų stabilumui, tikėdamosi, kad tuomet SPAV sistemos ir procesai nusistovės ir bus galima nustatyti tvirtus planavimo proceso gerinimo taikant SPAV būdus. Kita vertinimo ataskaita turėtų būti parengta 2013 m.

Galima padaryti bendrą išvadą, kad rengiant planus SPAV direktyva padeda sistemingai ir pagal tam tikrą struktūrą išnagrinėti svarbius poveikio aplinkai aspektus bei geriau atsižvelgti į aplinkos apsaugos aspektus ankstyvame etape. Be to jos reikalavimais (parengti aplinkos apsaugos ataskaitą, konsultuotis su institucijomis bei suinteresuotaisiais visuomenės atstovais, juos informuoti) užtikrinama geresnis planavimo procedūrų vykdymas ir darna, o sprendimų priėmimo procesas tampa skaidresnis ir jame dalyvauja daugiau suinteresuotųjų šalių.

Priedas

Pagrindiniai informacijos šaltiniai

- Komisijos užsakytas tyrimas apie SPAV direktyvos taikymo ir veiksmingumo ataskaitą <http://ec.europa.eu/environment/eia/pdf/study0309.pdf>
- Valstybių narių atsakymai į Komisijos klausimyną apie SPAV direktyvos taikymą ir veiksmingumą.
- Komisijos užsakytas tyrimas *The Relationship between the EIA and the SEA Directives* („PAV ir SPAV direktyvų sąsajos“) (2005) http://ec.europa.eu/environment/eia/pdf/final_report_0508.pdf
- *Handbook on SEA for Cohesion Policy 2007–2013* (SPAV taikymo 2007–2013 m. vykdamt sanglaudos politiką vadovas) (2007, GRDP).
- Komisijos parengtos Direktyvos 2001/42/EB įgyvendinimo gairės (2003) <http://ec.europa.eu/environment/eia/sea-support.htm>
- Komisijos patirtis, susijusi su SPAV direktyvos įgyvendinimu bei vykdymo užtikrinimu ir taikymu rengiant bendrai ES finansuojamas programas 2007–2013 m.